

RUS VE TÜRK DİL DÜNYA GÖRÜŞLERİNDE AİLE KONSEPTİ

Arş. Gör. Dr. Canan PAŞALIOĞLU*

ÖZ

XX. yüzyılın sonlarında dilbilim araştırmalarının ilgi odağı olmaya başlayan kültürdilbilim, dil ve kültür etkileşim sorunları üzerine odaklanan yeni bir bilim dalıdır. Kültürdilbilimin temeli W. Humboldt, Boduen de Courtaigne, A. A. Potebnya, Sapir ve Whorf gibi araştırmacıların fikirlerinden yola çıkarak atılır. Dil kültürel anlamda değerli bilgileri muhafaza eden bir araç durumundadır. Kültürdilbilimde dil ve kültür, bireyin dünya görüşünü betimleyen bilincin bir biçimi olarak görülmektedir. Dil, kültür ve insan üçlemesi kültürdilbilimde bir bütün içerisinde ele alınır. Kültürdilbilim açısından konsept; kültürel, zihinsel ve dilsel bir oluşumdur.

Milli kültürel öğeleri taşıyan ifadeler dile yerleşerek söz kalıpları olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu söz kalıpları o kültürün dil dünya görüşünü bizlere yansıtmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda iki farklı kültüre ve inanca sahip olan Rus ve Türk toplumlarının dil dünya görüşlerindeki "aile" konsepti karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Karı - koca, anne - baba ve çocuklar üzerinden aile kavramının Rus ve Türk halkları tarafından algılanışı irdelenecek ve bu algıların her iki toplumun dil dünya görüşlerindeki yansımaları çözümlenmeye çalışılacaktır. Çalışmanın sonunda dil materyalleri aracılığıyla her iki kültürdeki aile anlayışının kültürel anlamları çözümlenerek aradaki benzerliklerin ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dil, Kültür, Kültürdilbilim, Dil Dünya Görüşü, Konsept, Aile

CONCEPT OF THE FAMILY IN THE LINGUISTIC VIEW OF RUSSIAN AND TURKISH WORLD

ABSTRACT

Cultural linguistics, which began to be the focus of linguistics research at the end of XX. century is a new science focusing on language and cultural interaction problems. The foundation of cultural linguistics is based on the ideas of researchers such as W. Humboldt, Boduen de Courtaigne, A.A. Potebnya, Sapir and Whorf. Language is a tool that preserves culturally valuable information. Language and culture in cultural linguistics are seen as a form of consciousness that describes the individual's world view. Trilogy of language, culture and people is considered as a whole in cultural linguistics. Concept, in terms of cultural linguistics, is a cultural, mental and linguistic formation.

Expressions with national cultural elements appear in languages as word patterns and these word patterns reflect the linguistic view of the world of that culture. In this context, in our study, the concept of "family" in the linguistic views of the world of Russian and Turkish societies, which have different cultures and beliefs, will be reviewed comparatively. The perception of the family concept by Russian and Turkish people will be examined through husband-wife, mother-father and children, and the reflections of these perceptions in the linguistic views of the world of both societies will be analyzed. At the end of the study, it is aimed to reveal the similarities and differences by analyzing the cultural meanings of family concepts in both cultures through language materials.

Keywords: Language, Culture, Linguoculturology, Linguistic view of the world

* Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri Ve Edebiyatları Bölümü, Rus Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, cananpasali@gmail.com, Orcid ID:0000-0002-1065-0985

Giriş

Çok yönlü bir yapıya sahip olan dil, sırlarının günümüzde de halen çözülmediği büyüklü bir varlıktır. Hem insandan hem de toplumdan ayrı düşünülmesinin mümkün olmadığı bilim, sanat, teknik gibi tüm alanlarla ilgili bulunan ve onları oluşturan bir kurumdur (Aksan 2003: 11). Dil, kültürün bir bileşeni, ürünü ve aracı olarak görülebilir. Aynı zamanda bağımsız bir göstergeler sistemi olarak da karşımızdadır. Bir toplumu ulus yapan en güçlü bağlardan olan dil için Wilhelm von Humboldt “*ulusun dili ruhudur, ruhu da dilidir*” (Akarsu 1998: 52) betimlemesini yapar. Dil, kültürel açıdan önem arz eden bilgileri biriktirme ve muhafaza etme işlevi görür. Kültürdilbilim açısından dil ve kültür, sürekli etkileşim içerisindedir ve insanın dünya görüşünü yansıtan bilincin bir biçimi olarak kabul edilmektedir. Kültürdilbilimin araştırma alanı, toplumdilbilim, bilişseldilbilim, ruhbilim, kültürbilim, budunbilim gibi temel bilimlerin kesiştiği noktada yer almaktadır. Araştırma konusu ise, sürekli bir etkileşim içerisinde olan dil ve kültürdür. Kültürdilbilim, dile yansıyan ve yerleşen halk kültürünün izlerini inceler.¹

Araştırmacılar, kültürdilbilimin gelişimini iki döneme ayırmaktadır. W. Humboldt, Aleksandr Afanasyeviç Potebnya, Edward Sapir gibi araştırmacıların çalışmalarıyla kültürdilbilimin temelini atılması ilk dönem olarak değerlendirilirken kültürdilbilimin bağımsız bir araştırma alanı olarak gelişmesi ise ikinci dönem olarak kabul edilir. Dil, kültür ve insan etkileşimi konusu ilk olarak XIX. yüzyıl başlarında ele alınmaya başlanır. Ulus ruhunun ve dünya bakışının dilde yer aldığını ifade eden ve “*dil, kültürün aynasıdır*” (Humboldt 2000: 18) tanımlamasını yapan W. Humboldt’un fikirleri bilim dünyasına kabul görür. Grimm kardeşler, Boduen de Courtaine, Fyodor İvanoviç Buslayev gibi araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalar ile W. Humboldt’un düşünceleri geliştirilerek yaygınlık kazanır. Rusya’da ise XIX. yüzyılın 60lı yıllarında Aleksandr Nikolayeviç Afanasyev F.İ. Buslayev, ve A.A. Potebnya’nın çalışmalarında ilerleme kaydedilir. XX. yüzyıla gelindiğinde ise Yenihumboldtçuların önemli temsilcilerinden olan Alman dilbilimci Leo Weisgerber, dili bir toplumun kültürel birikimi olarak görür ve düşünce ile gerçeklik arasındaki bir *ara dünya* olarak tanımlar (Maslova 2001: 27). Dilbilimsel izafiyet hipotezini savunan Sapir ve Whorf ekolüne göre, her birey dünyayı kendi anadiline uygun bir şekilde algılar. Dolayısıyla her dil, kendine özgü bir şekilde gerçeği yansıtır ve diller arasında dünya görüşleri de farklılıklar gösterir. Sapir-Whorf hipotezine göre dil, bir milletin düşünce tarzını belirler ve gerçeği algılama yetisi ana diline göre değişiklik gösterir (Vardar 2002: 164).

Dili bir kültür olgusu olarak ele alan kültürdilbilim, dilbilimin ve kültürbilimin kesiştiği noktada ortaya çıkar. Dil ile kültür arasında sıkı bir bağ bulunur. Kültürün içerisinde büyüyen dil, kültürü yansıtır. Bu fikir temelinde XX. yüzyılın son çeyreğinde özgün bir alan olarak ortaya çıkan kültürdilbilim terimi Veronika Nikolayevna Teliya’nın başında olduğu deyimler ekolünün araştırmaları başta olmak üzere Yuri Sergeyeviç Stepanov, Nina Davidovna Arutyunova, Vladimir Vasilyeviç Vorobyev, Viktor Mihayloviç Şaklein, Valentina Avraamovna Maslova gibi araştırmacıların çalışmalarıyla bağlantılı olarak geliştirilir. Kültürdilbilim alanında en önemli araştırmacılardan birisi olan V.A. Maslova, kültürdilbilimin konusunu ‘*efsanelerde,*

¹ Kültürdilbilim ile alakalı detaylı bilgiye ulaşmak için bkz: “Kültürdilbilim. Temel Kavramlar ve Sorunlar”. Edt.: Olena Kozan. Gazi Kitabevi: Ankara, 2014

ritüellerde, adetlerde, folklorik ve dinsel söylemlerde, manzum ve mensur olan sanatsal metinlerde, deyimlerde, eğretilmelerde, sembollerde, atasözlerinde ve kalıplaşmış sözlerde vs. yansıtılan, asıl olarak insanın arketipik ve prototipik bilincin sonuçlarını genelleştiren ve kültürde sembolik, imgesel ve metaforik, duygu ve değer açısından kalıplaşmış anlamlar kazanan dil birimleridir.' diyerek özetler (Maslova 2001: 36).

Konsept

Kültür öğelerini barındıran dil birimlerini inceleyen kültürdilbilimin temel araştırma konularından biri konsept olmaktadır. Konsept çalışmalarında dil taşıyıcılarının bilincinde kültür bilgilerini muhafaza eden dil birimleri ve bunların fonksiyonları araştırılır. İnsanın çevresinde gerçekleşen olaylar hakkındaki düşünceleri, dünya görüşünü yansıtan ve milli-kültürel özellikleri barındıran her şey zihinsel birim olarak konsepttir. Zihinsel bir varlık olarak konsept, bir ulusun dünya görüşü, kültürü, tarihi, gelenekleri, inançları, örf ve adetleri ile ilgili milli özellikleri barındırır: *"konsept, hem önemli bir anlamsal yük taşır hem de dilin bir parçası olur. Dil dünya görüşünde konseptler; 'kader', 'Tanrı', 'ruh', 'sevgi' gibi kültürün temel kavramlarını aktarır. Bu tür konseptlerde etnik gruplara ait mantalitenin özellikleri yansır."* (Andreyanova 2014: 67). Konseptler, kültürdilbilim açısından insanın çevresindeki dünyada bulunan olaylar ya da nesnelere hakkındaki düşüncelerin toplamıdır. Araştırmacı Vladimir İlyiç Karasik'e göre, *"konseptler, tek sözcük bazında dil içerisinde kendini gösterdiğinde ve bireyin dilsel bilincinde ifade ve tanım aldığı anda, konseptlerin varlığından söz edilebilir."* (Karasik 2004: 109).

Araştırmacı Nikolay Alekseyeviç Krasavskiy konseptlerin sözcük hazinesinde, dilbilgisinde ve deyim birimlerinde olabileceğini belirtir. Bir diğer araştırmacı V.N. Teliya, kültürdilbilimsel çözümlenmenin birimi olarak deyimleri kabul eder (Kozan 2014:5). V.N. Teliya'nın geliştirdiği yaklaşıma göre kültürün deyimlerdeki yansımaları tespit edilerek dünya görüşünü barındıran deyimlerin kültürel yan anlamlarını ortaya çıkarmak amaçlanır. Teliya ekolünde Viktorya Vladimirovna Krasnih, Dmitriy Borisoviç Gudkov, İrina Vladimirovna Zaharenko gibi araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalar neticesinde *Kültürdilbilim sözlüğü*² hazırlanır. Rus dilbilimci ve «константы: словарь русской культуры» (Değişmezler: Rus Kültürü Sözlüğü)³ adlı çalışmanın yazarı Yu.S. Stepanov, sözlüğün giriş kısmında konsepti detaylı bir şekilde ele alır. Araştırmacının yaptığı tanımlamaya göre konsept, insan bilincindeki kültür pıhtısı gibidir ve insanın düşünce dünyasında var olan kültürün temel hücresidir (Stepanov 2004: 43). Genel olarak insanın bilincinde oluşan kültür pıhtısı tanımlamasıyla hemfikir olan araştırmacılar, konseptin çok boyutlu zihinsel bir oluşum olduğunu kabul eder. Dolayısıyla konsept, içerisinde dil ve kültür öğelerini barındıran, dil taşıyıcılarının dünya görüşünü ve milli dil bilincini yansıtan anlamsal bir oluşumdur.

Dil Dünya Görüşü

İnsanlar yaşadıkları çevreyi kendisinden başlayarak tanır. Dil bilincinde oluşan algı, dilin düşünce yapısıyla geçirmiş olduğu zorlu bilişsel süreç dil işaretlerine yansır

² Bolşoy frazeologičeskiy slovar russkogo yazıkı / Otv. Red. V.N. Teliya. Moskva. 2006

³ Konstantı: slovar russkoy kulturi / Yu.S. Stepanov. Moskva. 2004

ve dilin herhangi bir halkın etno-kültürel yapısına bürünebilme özelliği, farklı kültürlerle ait ulusların dil bilincinde algılanan *gerçeği* farklı biçimlerde yorumlar (Saraç 2016: 1583). Her dilin kendine ait bir dünya görüşü vardır. W. Humboldt'a göre her dilin bir içyapısı bulunur ve ulusların dünya görüşleri onların dilinde var olan sözcüklerden yola çıkarak ortaya konulabilir. W. Humboldt'un fikirlerini temel alarak E. Sapir ve B. Whorf'un geliştirdiği hipotez, anadilin dünyaya bakış açılarını etkilediğini savunur. XX. yüzyılda araştırmacılar tarafından dil dünya görüşü üzerine farklı tanımlar ve yorumlar ileri sürülür: Araştırmacı Gennadiy Vladimiroviç Kolşanskiy, dil dünya görüşünü "*dünya hakkındaki bilgilerin toplamı*" (Kolşanskiy 1990: 21) olarak tanımlarken, V.A. Maslova "*bireyin dil bilincinde yer alan dünya hakkındaki bilgilerin toplamı*" (Maslova 2001: 63); V.V. Vorobyev "*dilsel iletişimde yansıtılan ve toplumun kültür değerleri üzerine dayanan var olma biçimleri*" (Vorobyev 1997: 32) şeklinde farklı yorumlamalar getirir.

Dil dünya görüşü, kültürel değere sahip olan yazılı ve sözlü olarak nesilden nesile aktarılan bilgilerin toplamıdır. Her dil, kendi görüşünü farklı biçimlerde dile getirdiği için dil dünya görüşü sübjektiftir ve bir ulusun dünyayı nasıl algıladığını gösterir. Dolayısıyla farklı dillere ait dünya görüşlerinin benzerlikler ve farklılıklar göstermesi mümkündür. Belirli bir dil dünya görüşü, dil taşıyıcılarının dünyaya baktıkları prizma içerisinden bilinçlerinde oluşturdukları kendine özgü özellikler olarak ortaya çıkar (Alimjanova 2016: 88). Dil dünya görüşü çevresindeki olayları ve nesnelere algılama biçiminin dildeki yansımasıdır denilebilir. Her halkın dil dünya görüşü aynı zamanda milli-kültürel bilincin bir yansımasıdır.

Dil dünya görüşünü yansıtan en önemli araçlar arasında atasözleri, söz kalıpları ve deyimler bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda farklı konseptlerin kültürdilbilimsel özellikleri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Aile ilişkilerinin ve aile hayatının çok çeşitli alanı her halkın kültürünün önemli bir parçası olmaktadır. Bu çalışmada karı-koca, anne-baba ve çocuklar üzerinden aile kavramının Rus ve Türk halkları tarafından algılanışı irdelenecek ve bu algıların her iki toplumun dil dünya görüşlerindeki yansımaları çözümlenmeye çalışılacaktır.

Türk Dil Dünya Görüşünde Aile

Aile, aralarında akrabalık bağı bulunan yakın kimselerin oluşturduğu en küçük birimdir. Türk kültüründe en önemli ve kutsal değerlerden biri olan aile kavramının sözlük anlamına baktığımızda Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğü'nde aile için yapılan tanımlar şu şekildedir:

1. *Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik;*
2. *Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü;*
3. *Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü;*
4. *Eş, karı;*
5. *Aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü;*
6. *Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya (<https://sozluk.gov.tr/>).*

İlk iki anlam akrabalık bağı olan yakın kimselerin tümünü işaret ederken, üçüncü anlam kan bağı olmadan da birbirine yakın kimselerin aile olarak adlandırılabilceğini

bizlere gösterir. Türk toplumunda, anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile ile anne-baba, çocuklar, büyükanne-büyükbaba, hala, teyze gibi tüm akrabalarından müteşekkil geniş aile kavramları bulunur. Toplumun temel taşı olan aile iki insanın evlenmesiyle kurulur ve çocuk sahibi olunarak genişler. Aile olmak ya da kurmak Türk kültüründe kutsal kabul edilmektedir. Doğal bir gereksinimden ziyade dini açıdan da oldukça önemlidir. Kuranı Kerim'in Nur suresinin 32. Ayetinde “sizden bekâr olanları evlendiriniz” buyrulurken insanların evlenmesi teşvik edilmektedir. Hazreti Muhammed “Evlenin ve çoğalın! Çünkü ben kıyamet gününde diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim” diyerek insanların evlenip çocuk sahibi olmalarını salık verir. Evlenmek ve aile kurmak “Allah'ın emri, peygamberin kavliyle” sözünden de anlaşılacağı üzere dini bir vecibe durumundadır. Evlenmek istemeyenlere evlenmeleri yönünde nasihatler verilir ve bekârlık yönünde olumsuz görüşler dile getirilir. Bu bağlamda bekâr kimsenin derbeder bir hayat yaşadığı anlamını taşıyan “bekârlık maskaralık”; bekâr kimsenin düzensiz bir hayata sahip olduğunu ve parasını düşüncesizce harcadığı anlamlarını barındıran “Bekârın parasını it yer, yakasını bit” atasözlerini örnek gösterebiliriz.

Evlenmek ve evliliğe teşvik Türk kültüründe oldukça önem arz eder. Evlenmek için bireyin maddi gücünün yerinde olması gerekir. Bir aile kuracağından ötürü temelini sağlam atmaya çalışır fakat işi olmadığı durumlarda ya da görücü usulü ile tanıştığı insanla mantık çerçevesinde evlenmeye niyet edildiğinde evliliğin hayırlı bir iş olduğu inancıyla “nikâhta keramet var” denilir. “Evlenenle ev alana Allah yardım eder” atasözü de bekârları evliliğe yönelik cesaretlendirmek amacıyla söylenir. Evlenen insanların mutlu değilse mutlu olacakları, işsizlerse iş bulacakları, hayatlarının çok daha yolunda gideceği yönünde bir inanış vardır. “İki gönül bir olunca samanlık seyran olur” atasözü de birbirini seven fakat maddi imkânsızlıktan ötürü evlenemeyen çiftlere cesaret vermesi amacıyla söylenir. Bu atasözüne göre çiftler maddi beklentilerini asgari düzeye indirerek evlenmeye odaklanırlarsa kurdukları yuva onlara mutluluk getirir.

Türk kültüründe aile kuracak bireylere duygulardan ziyade evlenilecek kişilerin ailevi özelliklerine bakılması tavsiye edilir. “Kız alma” ya da “gelin alma” biçiminde dilde yer bulan bu ifade “kız isteme” âdetinin temelini oluşturmuştur. Erkek tarafı, kız tarafının ailesine giderek “oğlumuz kızınızı istiyoruz” ifadesiyle çiftlerin evlenme niyetini ortaya koyar, kız tarafı “verdik gitti” ifadesiyle de evliliğe onay verdiklerini beyan eder. “Kız alan gözle bakmasın, kulak ile işitsin” atasözünde aile kurmadan önce kızın görselliğine bakılmaması, aile kurmayı düşünülen gelin ve ailesi hakkında bilgi toplayarak ve etrafa sorarak karar verilmesi yönünde öğüt verilir. Kız çocuğuna sahip ailelere de kızlarını çok geç olmadan evlendirmeleri konusunda tavsiyelerde bulunulur. Kızın evleneceği kişiyi kendisinin değil, aile büyüklerinin belirlemesi Türk toplumunda daha çok kabul görmüştür. “Kızını bırakırsan ya davulcuya varır ya zurnacıya” örneğinde olduğu gibi kız çocuğunun kendi başına doğru kararlar alamayacağı vurgulanır. Tecrübe sahibi olmayan kız çocuğu sadece duygularıyla hareket edebilir ve geleceği konusunda mantıklı kararlar alamayabilir. Erkek tarafı genellikle uysal, ailesinin sözünden çıkmayan ve ailesinin iyi bir terbiye ile yetiştirdiğini düşündükleri kızları tercih eder. “Anasına bak kızını al”, “Oğlan babadan beller yazı yazmayı, kız anadan beller mahalle gezmeyi” gibi atasözleri rol model olarak kız çocuğunun annesini, oğlan çocuğunun ise babasını aldığı vurgular ve evlenilmek istenen kızın

ailesine çok dikkat edilmesi gerektiğini bizlere gösterir. Kız çocuklarının özellikle annesinden ne öğrenirse onu uygulayacağı ve öyle yaşayacağı düşünülür. Dolayısıyla kızın tek başına iyi huylu, becerikli ve güzel olması evlenebilmesine yeterli görülmemektedir.

Türk toplumunda ailenin oturduğu ev “*yuva*” olarak anılmaktadır. Evlenmek anlamında “*yuva kurmak*”, evlilik hayatını sürdürmek anlamında “*yuvayı yürütmek*”, ayrılmak ve boşanmak anlamlarında ise “*yuvasını bozmak*” deyimleri kullanılmaktadır. Çok sık kullanılan “*yuvayı dişi kuş yapar*” atasözü kadının aile içindeki önemini bizlere gösterir. Kadın, evin içerisindeki düzeni sağlayan kişi olarak görülür. Evlilik kurumunun sorumluluğu aslında kadının omuzlarına yüklenmiştir. Kadının kocasına iyi bir eş olması, çocuklarına da iyi bir annelik yapması beklenir. Aile ve ev anlamlarında kullanılan bir diğer ifade “*ocak*” olarak karşımıza çıkmaktadır: bir ailenin dağılıp yok olması anlamlarını barındıran “*ocağı batmak*” ve “*ocağı sönmek*”; soyun tükenmesi ve çocuk sahibi olmayan aile için “*ocağı kör olmak*”: birinin ailesine huzursuzluk vermek ve o aileyi yok etmek anlamında “*ocağına incir ağacı dikmek*”: birinin yuvasını canlandırmak anlamında “*ocağını yeşertmek*” gibi deyimlerin kullanıldığını görmekteyiz.

Aile sorumluluğu Türk kültüründe kadın ve erkek arasında farklı yönlerde biçimlenmiştir. Kadın evin içerisindeki işlerle meşgul olan, yemek pişiren, temizlik yapan ve çocukların yetiştirilmesiyle ilgilenen kimse konumundadır: “*evi ev eden avrat*”, “*yuvayı dişi kuş yapar.*” Kadın üzerine yüklenen sorumlulukları başarıyla yerine getirdiği takdirde o ailenin mutlu ve huzurlu olacağına inanılır. “*Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar*” atasözü ideal bir aile hayatının temel taşının ideal bir kadından geçtiğini bizlere gösterir.

Toplumsal cinsiyet normlarına göre erkeğin en önemli rolü ailenin geçimini sağlamak olmuştur. “*Evin erkeği, evin direği*” şeklinde dilde biçim bulan bu ifadeyle erkeğin aileyi bir arada tutan egemen kimse olduğunu görmekteyiz. Ailede çalışan ve para kazanan kişi olma rolü erkeğe ait olmuştur. Bundaki etkenlerden biri kadının malı ya da parası üzerinden geçim sağlandığında erkeğin gurursuz bir kimse olduğu görüşünün hâkim olmasıdır. Erkek eşini çalıştırmadığı için övünç duymakta ve evini geçindiren tek kişi olmanın gururunu yaşamaktadır. Bir diğer etken ise kadının para işlerinden anlamayacağı ve eline geçen parayı plansızca harcayacağı düşüncesinin yaygın olmasıdır. “*Keseye kadın eli girerse bereketi gider*” ile “*avrat kıtlık bilmez, çoban yokluk bilmez*” atasözleri de bu görüşü desteklemektedir. Kadın ve erkeğin aile içerisindeki sorumluluklarını “*erkek vefakâr, kadın cefakâr olmalı*” atasözü bizlere özetler niteliktedir. Vefakârlık erkeğe atfedilirken, cefa çeken ve sıkıntıya katlanan kişi olma sorumluluğu kadına yüklenilmiştir. Görüleceği üzere ailede sorumluluklar cinsiyet gözetilerek ev ve çocuk bakımı ile ilgili uğraşların sorumluluğu kadına, çalışma ile ilgili iş rolü erkeğe atfedilmiştir.

Türk kültüründe ailenin temel yapı taşlarından biri de çocuklardır. Çocuk sahibi olmak hem soyun sürdürülmesi hem de aile mutluluğunun sağlanması için temel gereksinimlerden biridir. Çocuk sayısı ailenin zenginliğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Kadın hamile kaldığında fiziki şartlar yeterli değilse “*Allah kulunu kısmeti ile yaratır*” atasözünden anlaşılacağı üzere doğacak çocuğun o aileye bolluk, bereket ve şans getireceği düşüncesi hâkimdir. Çocuk olmadığı zaman o ailenin uzun süre

dayanamayacağına ve mutlu olamayacağına inanılır: “*ocağı kör kalmak*” deyimini de ailenin birliğini sağlamada çocuğun ne derece önemli olduğunu vurgulamaktadır. Türk kültüründe aile kurumunun sağlamlığını gösteren çocuk, mutluluk ve neşe kaynağı kabul edilirken aynı zamanda çocuğun mutsuzluğa götüren sebeplerden biri olabileceğini gösteren atasözleri de bulunmaktadır: “*iyi evlat babayı vezir eder, kötü evlat rezil eder*”. Ailenin devamının sağlanması hususunda çocuğun gerekliliğine inanılırken “*gelin eşikte, oğlan beşikte*” atasözü kız ve oğlan çocukları arasında cinsiyetçi bir yaklaşımın olduğunu göstermektedir.

Türk kültüründe erkek evlat vesilesiyle soyun ve baba adının devam ettirilmesi aileye toplumsal üstünlük kazandırır. Oğlan çocuk ailesine maddi ve manevi anlamda yardımcı olacak şekilde yetiştirilmeye çalışılır. Böylelikle evlenene kadar anne babasına destek olacak, evlenince de kendi ailesini geçindirmekte yetkinleşecektir: “*Ağaç yeşert meyve getirsin, oğlan büyüt ekmek getirsin*” atasözü bu durumu desteklemektedir. Oğlan çocuğundan beklentilerin fazla olmasıyla doğru orantılı olarak kız çocuğuna göre erkek evladın daha değerli konumda olduğunu söylemek mümkündür. Kız çocuğu sahibi olmak aile bireylerine sorumluluk açısından daha zor gelmektedir. Kız çocuğunun evlenene kadar ailesiyle belirli bir süre geçireceği düşünülür ve doğar doğmaz çeyiz hazırlıklarına başlanır: “*kız beşikte, çeyiz sandıkta*” ifadesiyle kız çocuğu doğar doğmaz çeyizinin de hazır olması gerektiği belirtilir.

Türk toplumunda evlenmeyi düşünülen kızlarda tercih edilen en önemli özelliklerden birinin bekâret olması ebeveynler üzerinde baskı oluşturmuş ve ebeveynleri erkek evlat istemeye yönelten sebeplerden biri olmuştur. “*Eline erkek eli değmemiş*” deyimini hiçbir erkekle görüşmemiş bakire bir kızın Türk toplumunda kabul edildiğini bizlere göstermektedir. Bu durum ebeveynleri kız çocuklarını evden çıkarmadan yalnızca ev işleriyle meşgul bir gelin adayı yetiştirmeye itmiştir. Günümüzde kentleşmenin ve okur-yazar oranının artmasıyla beraber çocuklar arasında cinsiyet ayrımı gözetmeyen bir aile anlayışının arttığını söylemek mümkündür.

Türk aile yaşantısında gizlilik en önemli esaslardan biridir. Karı koca arasındaki sorunlar kimseye yansıtılmaz ve yaşanan her şey duyurulmamaya çalışılır. Aile içerisinde yaşanan tartışmalar ve sorunlar doğal kabul edilir. Aile, olumlu ve olumsuz özellikleriyle beraber var olan bir kurumdur: “*danesiz aş, kavgasız baş olmaz*”. Çiftlerin birbirlerini daha iyi tanınması ve birbirlerine alışması için zamana ihtiyaç olduğu düşüncesi yaygındır. “*Çekişmeyince pekişmez*” deyiminde olduğu gibi yaşanan tartışmalara aile kurumunun selameti için olumlu bakılır. Yaşanan her sorunun çözülmesi gerektiği kabul edilir ve kutsal bir konumda olan aile kurumunun çok çaba sarf edilerek zarar görmemesi sağlanmaya çalışılır. Bu durumu Türk kültüründe ailenin kutsal bir kurum statüsüne sahip olmasına bağlamak mümkündür.

Rus Dil Dünyası Görüşünde Aile

Tüm halklarda olduğu gibi Rus halkında da aile kurumu oldukça değerli ve gerekli görülmektedir. Rus dilinde aile kavramı “*семья-семья*” biçiminde ifade edilmektedir. Hint-avrupa kökenli dillerde “k’ei- + m.” kökünden türeyen *Семья* sözcüğü, Slav dillerinde семья olarak geçmekte ve ev halkı anlamına gelmektedir. XI. ve XII. yüzyıllarda “сѣмья, сѣмья” biçiminde yaygın olarak kullanılırken Eski Rusçadan

Çağdaş Rus diline “*семья-сeмyа*” olarak geçmiştir (Çernih 1999:154). “*Семья-сeмyа*” kelimesinin sözlük anlamına baktığımızda aşağıdaki tanımlar karşımıza çıkmaktadır:

1. *Anne, baba ve çocuklardan oluşan yakın akrabaların birlikte yaşadığı kimselerin tümü;*
2. *Ortak çalışmalar, ilgi alanları ve arkadaşlıklar vasıtasıyla bir arada bulunan kimselerin tümü;*
3. *Birlikte yaşayan ve yavrulardan oluşan hayvanların tümü;*
4. *Bitki grubu;*
5. *Akraba diller* (Kuznetsov 2000: 1175).

Türkçede olduğu gibi aile kavramının ilk anlamı akrabalık bağıyla birlikte yaşayan insanları işaret ederken ikinci anlam manevi anlamda bir arada olan insanlar için de aile kavramının kullanılabileceğini bizlere gösterir. Geleneksel Rus kültüründe iki tip aile vardır: Anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile ile anne, baba, çocuklar, teyze, hala, amca, dayı gibi akrabaların kalabalık şekilde yaşadığı geniş aile. Kırsal kesimlerde geçim kaynağı tarıma ve insan gücüne dayandığı için geniş aile yaşam biçiminin ihtiyaçtan dolayı olduğunu söyleyebiliriz. XIX. yüzyıla kadar geniş aile tipine tarımcılığın yaygın olduğu güneş ve orta kesimlerde sık rastlanılmaktadır.

Rus dilinde evlenmek anlamını karşılayan ifade erkek ve kadın için farklıdır. Erkeğin evlenmesi “*жениться*” (eş sahibi olmak) ve evli olması “*женатый*” (eş sahibi), kadının evlenmesi “*выйти замуж*” (kocaya varmak) ve evli olması “*замужняя*” (kocasız olan) biçiminde ifade edilir (Hacızade 2007: 735). Aile kurumu, Rus kültüründe de oldukça önemli ve değerli bir müessese olmuştur. 988 yılında Hıristiyanlığı benimseyen Ruslar için dini açıdan aile kurmak kutsal bir konumdadır: “*браки заключаются на небесах.*” (evlilik kutsaldır). Aile kurmak, her insanın, özellikle kadınların hayatındaki en önemli evrelerden biri olmuştur. Rus kültüründe kadının ailedeki konumu oldukça önemli olmuştur: “*хозяйкою дом стоит*” (evi ayakta tutan kadındır). Türk kültüründe olduğu gibi Rus kültüründe de kadınlara evlenmesi gerektiği öğütlenir: “*Птица крыльями сильна, жена мужем красна.*”(Kuş kanatlarıyla güçlüdür, kadın ise kocasıyla güzeldir). Yalnız yaşamak mutsuzluk kaynağı olarak görülür. Ataerkil sistemde erkeğin ev işleriyle ilgilenmesi hoş karşılanmaz, aynı zamanda erkeklerin ev işlerinde yeteneksiz olduğu görüşü yaygındır. Erkek evlendiği takdirde yemek pişirmekten ve ev işleriyle uğraşmaktan kurtulmuş olacaktır. Genel olarak Rus kültüründe bekârlığa karşı olumsuz bir yaklaşım vardır. Özellikle bekâr erkeklere toplum normlarına uymadıkları için hoş bir tutum sergilenmez. Hatta evli ailelere şahsi toprak arazisi tesis edilir ve tarım toplantılarında sadece evli erkekler söz söyleme hakkına sahiptir. Dolayısıyla sadece kadınlara değil erkeklere de evlenmeleri yönünde öğütler verildiğini görmekteyiz: “*живучи одной головкой, и обед варить неловко*” (Tek yaşarken yemek hazırlamak da yakışmaz).

Rus kültüründe, kadın bir nevi erkeğin tamamlayıcısı olarak görülür: “*Что гусь без воды, то мужик без жены*” (Susuz kaz ne ise, karısız koca öyledir) (Paşalioğlu 2017: 101). Bu bakış açısının altında yatan sebeplerden biri dini faktör olmuştur. İnanışa göre Tanrı, Âdem'in kaburga kemiğinden ona eş olması için Havva'yı yaratmıştır. Âdem kendisinden bir parça kaybederek bir yanı eksik kalmıştır. Bu eksik parça Havva'ya büyük bir meziyet olarak Tanrı'nın armağanı olmuştur. Bu armağan ile

Havva Âdem'in her zaman yardımcısı olmuş ve Âdem'i tamamlamıştır. Dolayısıyla Rus kültüründe de kadın her zaman kocasına destek olmalı ve onun eksik yanlarını tamamlamalıdır (Garmayev 2003: 232).

Eş olarak da kadına birçok sorumluluk yüklenir. Eş olarak kadına hem olumlu hem olumsuz özellikler yüklenmiştir. Bir eş olarak kadın, kocasının en büyük yardımcısı ve destekçisidir. Türk kültüründe olduğu gibi evi çekip çevirir, kocasıyla ilgilenir, yemeğini pişirir, evin düzenini sağlar. Aile içerisindeki sorumluluğun çoğu kadının omuzlarına yüklenmiştir ve bir ailenin mutlu ya da mutsuz olması kadına bağlı olmuştur: *“добрая жена дом сбережет, а плохая рукавом разнесет”* (iyi eş evini korur, kötü eş elleriyle yıkar). Erkek dışarıda çalışıp yorulurken kadının ev içerisinde yaptığı işler hafif görülür: *“жена поёт, а муж волком воёт”* (kadın şarkı söyler, koca kurtla ulur). Aile içerisinde kadının esas görevi ev işleriyle ilgilenmek ve çocuk yetiştirmek olmuştur. Kadın hem çocuk yapmalı hem de çocuğunun eğitimiyle alakadar olmalıdır. Dolayısıyla kadının erkeğin gölgesinde kaldığını söylemek mümkündür.

Ataerkil bir toplum yapısına sahip olan Ruslarda erkek aile içerisinde üst konumdadır ve evin geçimi erkek tarafından sağlanır. Muhallebi çocuğu anlamını taşıyan *«маменькин сынок»* deyimini anne ve oğul ifadelerinin bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur. Kendi kararlarını alamayan ve çoğunlukla annesine ya da eşine bağlı olan, iradesi zayıf ve pasif bir erkek anlamını taşımaktadır (Teliya 2014:370). Annesinin gölgesinde kararlar alan bir erkek Rus toplumunda hor görülür ve böyle biriyle evlenilmek istenmez. Geleneksel bir Rus erkeğinden güçlü, kararlı, sorumluluk sahibi, girişken ve otoriter olması beklenir. Kadından yardım alan erkeğe hor gözle bakılır. Kadının malına bel bağlanmaması gerektiği de atasözlerinde yer alır: *“женуным богатством века не проживёшь”* (kadının zenginliğiyle bir asır yaşanmaz). Çünkü Rus kültüründe kadın evlendiği zaman kendisini güvence altına almış hissetmek ister. Kocasını kendisini koruyan, ihtiyaçlarını gideren, zor durumda olduğunda yardım eden ve arka çıkan bir kimse olarak görür: *“за мужнину жену есть кому вступиться”* (Kocası olan kadının arka olacağı kimsesi vardır).

Rus kültüründe ailenin oturduğu ev için Türk kökenli *очаг-очак* kelimesinin kullanıldığını görmekteyiz. Genel olarak Rus kültüründe aile kavramı ocak ile bağdaştırılmaktadır: *“семейный очаг”* (aile ocağı). Bu bağlamda soba ve ocak anlamlarına gelen *печка* sözcüğüyle ilişkili dilsel ifadeler de karşımıza çıkmaktadır: *“семья – печка: как холодно – все к ней собираются”* (Aile ocaktır: üşüdükçe herkes onun etrafında toplanır). Rusya'nın iklimsel özelliklerinin aile metaforuna yansıdığını açıkça görebilmek mümkündür. Soğuk bir ülke olan Rusya için aile ısıtma görevi gören soba gibidir ve sıcaklık vaat eder. Yuva anlamına gelen bir diğer dilsel ifade *гнездо* sözcüğüken ev anlamına gelen *дом* sözcüğü de aile ile bağdaştırılmaktadır: *“когда нет семьи, так и дома нет”* (ailen yoksa evin de yoktur).

Çocuklar Rus aile yaşantısında önemli bir konumdadır. Külfet değil eve mutluluk getireceği düşüncesi hâkimdir: *“семья без детей, что цветок без запаха”* (çocuksuz aile, kokusuz çiçek gibidir). Rus kültüründe çocuk sayısının fazlalığı Türk kültüründe olduğu gibi hoş görülen bir durumdur: *полна хата детей, так и счастливо в ней!* (çocukla dolu ev, mutluluk getirir!) Geleneksel Rus kültüründe kız evlat ile erkek evlat arasında ayırım yapıldığını söylemek mümkündür: *“один сын не*

сын, два сына – полсына, три сына – сын” (bir oğul - oğul değil, iki oğul – yarım oğul, üç oğul – bir oğuldur). Oğlan çocuğunun fazlalığı ile ailedeki mutluluğun oranı eş düzeyde görülmektedir. “брагу сливай, не доквашивай; девку отдай, не доращивай!” (birayı dök, mayalamaya; kızını ver, büyütme!) atasözü de kız evladı olan ailelerin bir an evvel çocuklarını evlendirmelerini öğütler. Kız çocuklarının nihayetinde evlenecekleri düşünülerek giyim kuşam yeme içme gibi ihtiyaçlarından kaçınmak amacıyla kız çocuklarına harcama yapmaya gerek olmadığına ve uzun süre beklemeden evlendirilmeleri gerektiğine dair düşünce hâkimdir. Ayrıca çeyiz hazırlığı da Rus kültüründe aileyi sıkıntıya sokan durumlardan biri olmuştur. Çocuk doğduğu andan itibaren çeyiz hazırlıklarına başlanması tavsiye edilir: “дочку в колыбельку – приданое в коробейку” (Kız çocuğu beşiğe – çeyizi kutuya). Kız çocuklarına nihayetinde evlenip gidecekleri için kalıcı gözüyle bakılmamaktadır. Kız çocuğu başka bir aileye ait bir kimse olarak görülmektedir: “дочь – чужое сокровище. Холь да корми, учи да стереги, да в люди отдай” (Kız çocuğu başkasının servetidir. Büyüt besle, terbiye et bekle, sonra başka ellere ver). Kız çocukları ailenin isteklerine itaatkâr ve saygılı olarak büyütülür. Evlendikten sonra da kocasına da aynı itaati göstermesi beklenir.

Geleneksel Rus kültüründe alınacak gelinin ailesine oldukça önem verilir. İyi bir ailede terbiye almış kadının evleneceği zaman aile düzenini de ona göre kuracağı fikri yaygındır. Baba evin geçimi ile meşgulken anne çocuklarını terbiye etmekle meşgul olur. Baba, oğlan çocuğuna tarım ve hayvancılıkla alakalı ev geçindirmekle ilgili yetileri kazandırırken anne, kız çocuğuna ev işlerini, giyinmeyi, yemek yapmayı, saygılı ve ahlaklı olmayı öğretmekle yükümlüdür. Annenin öğrettiklerine göre çocukların davranışlarını kazandıklarına inanılır: “какова matka, таковы и детки” (Annesi nasıl ise çocukları da öyledir). Özellikle kız çocuğunun, annesinin özelliklerini taşıdığı düşünülür: “взяли бабку ходины, так будут и родины” (ayağı bozuk kadını aldı, ondan doğanlar da öyle olur). İyi terbiye almış ve namuslu bir kadınla evlenmek, erkek tarafı için onur duyulacak bir husustur (Eshkenov 2007: 128). Böyle bir kadınla evlenip çocuk sahibi olunursa çocukların da annelerinin iyi özelliklerini taşıyacağına inanılır.

Kız çocukları ailenin isteklerine itaatkâr ve saygılı olarak büyütülür. Evlendikten sonra da kocasına da aynı itaati göstermesi beklenir. Çocuğun sıkı terbiye alması temel erdemlerden biridir ve toplum için oldukça değerlidir. Dolayısıyla bu sıkı eğitim kız çocuğunun ileride kaderini etkileyen faktörlerden biri olur. Rusya’da Yekaterina döneminden itibaren prestijli eğitim kurumları açılarak asilzade ailelerin kız çocuklarının eğitim görmesi sağlanır. Bu okulların⁴ müfredatında edebiyat, müzik, resim, sanat, dans gibi derslerin yanı sıra yemek yapma, temizlik, görgü kuralları, soylu yaşamın tutum ve davranışlarına dair prensiplerin de öğretildiği konular bulunmaktadır. Karşı cinsle olan ilişkilerde nasıl davranılması gerektiği, karşılaşılan sorunlarda izlenilmesi gereken tutumların neler olduğu ile ilgili de eğitim verilir. Dolayısıyla Rus toplumunda söz konusu okullarda eğitim gören kız çocuklarının daha terbiyeli, itaatkâr ve saygılı olacağı kanısı vardır ve buradan mezun olan kızlarla evlenilmesi arzulanır. Kız çocuğu evlenip ailesinden ayrıldığı anda annesi ile olan bağı devam eder. Evliliğinde ihtiyaç duyabileceği

⁴ Kurumun resmi adı: институт благородных девиц (Soylu Bekar Genç Kızları Yetiştirme Enstitüsü)

konularda annesine danışır ve tavsiyelerine uyar. Anne ve kızı arasında sıkı bağın olmasına oldukça değerli bir gözle bakılır: “*маменькина дочка*” (annesinin kızı). Günümüz şartlarında değişen yaşam tarzıyla birlikte bu deyim olan yaklaşım da olumsuz yönde etkilenmiştir. Annesinin desteğini alan ve annesi gibi hareket eden kız çocuklarına saygı duyulurken çağdaş yaşamda sorumluluk üstlenmeyen, kendi ayakları üzerinde duramayan ve kendi başına karar alamayan kişi gözüyle bakılmaktadır (Teliya 2014: 371).

Sonuç

Karı-koca ilişkileri, ebeveynler, çocuklar ile evlilik-bekârlık ve aile yapısı çalışmamızdaki aile konseptinin temelini oluşturmuştur. Aile yapısına bakıldığında Rus ve Türk toplumlarında çekirdek aile ile geniş aile tipi olduğu görülmektedir. Dini açıdan farklı iki dine mensup olan Rus ve Türk toplumu için aile hem gerekli hem de kutsal konumdur. İslam dininde olduğu gibi Hıristiyanlığın temelinde de evliliğin kutsallığı önem arz etmektedir. Her iki kültürde bekârlığa karşı olumsuz bir yaklaşımın sergilendiği ve evliliğin gerekliliğine inanıldığı görülmektedir.

Türk toplumunda karı-koca ilişkileri çoğunlukla dini kurallar çerçevesinde şekillenmiştir. Bir kadının eşe sahip olması gerektiği görüşüyle birlikte eş olan kadının saygın bir konuma sahip olduğu inancı hâkimdir. Her iki kültürde kadın için eş, büyük bir destek ve hayat güvencesi konumundadır. Kadının aile içerisindeki konumunun ise daha karmaşık olduğunu söylemek mümkündür. Türk kültüründe annelik vasfını kazanan kadın kutsal ve saygın konumda görülürken kız çocuğunun ailedeki yeri tam tersine olumsuz bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bir eş olarak kadının hem olumlu hem de olumsuz özellikleri mevcuttur. Bununla birlikte her iki kültüre geleneksel açıdan bakıldığında evlilikte kadın eşine karşı itaatkâr olmalıdır, erkek ise aileyi yöneten kişi olarak lider konumundadır. Ailenin devamlılığı ve geçimi hususunda sorumluluk erkeğe yüklenmiştir. Kadının parası ya da malı üzerinden geçimin sağlanması her iki kültürde hoş karşılanmamaktadır. Dolayısıyla evin maddi sorumluluğu erkeğe yüklenirken, çocuk yetiştirme ile ev işleriyle ilgilenme görevi kadına ait olmuştur. Günümüzde ise bu bakış açısının değiştiğini söylemek mümkündür. Modernleşme ile beraber evliliklerde kadın ve erkek eşit konuma ulaşarak aile içerisinde erkek egemen gibi görünse de kadınlar lider konumda olabilmektedir.

Rus ve Türk toplumlarında çocuk sahibi olmak mutlulukla eş değer görülür. Türk kültüründe çocuk sayısının fazlalığı bereketi simgelerken, Rus kültüründe ise mutluluğun çoğalmasına işaret eder. Her iki kültürde oğlan çocuğu ve kız çocuğu ayrımı bulunur. Her iki toplumda da oğlan çocuğu sahibi olmanın arzulandığı görülür. Kız ve oğlan çocukları arasında cinsiyetçi bir yaklaşımın sergilenmesinin sebeplerinden biri çeyiz hazırlığının getirdiği maddi yüküdür. Rus ve Türk kültüründe kız çocuğuna sahip olduğunda çeyiz hazırlığına da başlanması gerektiği görüşü yaygındır. Çünkü her kız çocuğunun çok geçmeden evlendirilmesi gerektiğine inanılır. Geleneksel açıdan Rus ve Türk kültüründe çocukların yetiştirilmesinde cinsiyetçi bir yaklaşım söz konusudur. Kız çocuğunun annesinin, oğlan çocuğunun ise babasının özelliklerini taşıması gerektiğine dair bir kanı vardır. Dolayısıyla evlenilecek kişilerin ailevi özelliklerine bakılması tavsiye edilir çünkü çocukların ailesinden, bilhassa annesinden ne görürse onu yapacağı düşünülür. Her iki dilde benzer atasözlerinin bulunması da bizlere bu

durumu kanıtlamaktadır. Çocuk bakımı konusunda anneye yüklenen sorumluluğun zamanla değişime uğradığını söylemek mümkündür. Günümüzde çağdaş toplumlarda çocuğun büyütülmesi hususunda cinsiyet fark etmeksizin duygusal yönden gelişmesi anne sorumluluğundayken çocuğun karakterinin oluşumunda babası da aynı şekilde etkin bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak milli kültürel öğeleri taşıyan ifadeler dile yerleşerek söz kalıpları olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu söz kalıpları o kültürün dil dünya görüşünü bizlere yansıtmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda iki farklı dil ve kültüre sahip olan Rus ve Türk dil dünya görüşlerindeki aile konsepti karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmamız neticesinde dil materyalleri aracılığıyla aile konsepti örneğinde Rus ve Türk dillerine ait dünya görüşlerinin benzerlikleri ve farklılıkları gösterilmeye çalışılmıştır. Her iki kültürdeki aile anlayışının kültürel anlamları çözümlenerek iki kültür arasında benzerliklerin daha fazla olduğu görülmüştür.

KAYNAKLAR

- AKARSU, B., (1998), *Wilhelm Von Humboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı*, İstanbul: İnkılap Kitabevi
- AKSAN, D., (2003), *Her Yönüyle Dil. Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara.
- ALİMJANOVA, G.M., (2016), *Karşılaştırmalı Kültürdilbilim. Dil-Kültür-İnsan*, (Çev. S.Uçar ve Ş.Aktay), Ankara: Gazi Kitabevi.
- ANDREYANOVA, M.A., (2014), "Kültürdilbilimin Anahtar Kavramı: Konsept," (Çev. C. Paşalıoğlu) *Kültürdilbilim (Temel Kavramlar ve Sorunlar)*, Ankara: Gazi Kitabevi, s.67-73.
- ÇERNİH, P.Ya., (1999), *İstoriko-Etimolojiçeskiy Slovar Sovremennogo Russkogo Yazıka*, Tom 2, Moskva: İzdatelstvo «russkiy yazık».
- ESHKENOV, D., (2007), *Türk ve Atasözlerinde Kadın İmajının Dilbilimlik Karşılaştırması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi.
- GARMAYEV, P.A., (2003), *Kultura Semeynih Otnoşeniy*, Volgograd.
- HACIZADE, N., (2007), "Türkçede ve Rusçada Ev Kavramı ve Bu Kavramın Dildeki Yeri", *38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 13/1, s.731-740.
- HUMBOLDT, W., (2000), *Izbranniye Trudi po Yazıkoznaniyu*, Moskva: Progress.
- İNTERNET: Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 05.01.2020).
- KARASİK, V.İ., (2004), *Yazıkovoy Krug: Liçnost', Kontsepti, Diskurs*, Moskva.
- KOLŞANSKIY, G.V., (1990), *Obyektivnaya Kartina Mira v Poznaniı i Yazıke*, Moskva: Nauka.

KOZAN, E., (2014), *Kültürdilbilim (Temel Kavramlar ve Sorunlar)*, Ankara: Gazi Kitabevi.

KUZNETSOV, S.A., (2000), *Bolşoy Tolkoviy Slovar Russkogo Yazıka*, Sankt-Peterburg: Norint.

MASLOVA, V.A., (2001), *Lingvokulturologiya*, Moskva: Akademiya.

MOKİENKO, V.M., Nikitina T.G., Nikolayeva Ye.K., (2010), *Bolşoy Slovar Russkih Poslovits*, Moskva: ZAO «OLMA Media Grupp».

PAŞALIOĞLU, C. (2017), "A Comparative Linguoculturological Analysis: "Woman" Concept in Russian and Turkish Linguocultures (on the Basis of Russian and Turkish Languages)", *4th International Symposium on Asian Languages and Literatures Proceedings* (p.64-104). Aurangabad: Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University Global Art Publications.

SARAÇ, H. (2016), "Rus ve Türk Dil Dünya Görüşünde Dağ Kavramı" (Kültürdilbilimsel Analiz), *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 0(57), ss. 1581-1598.

STEPANOV, Yu.S., (2004). *Konstantı: Slovar Russkoy Kulturi*, Moskva: Akademiçeskiy proyekt.

TELİYA, V.N., (2014), *Bolşoy Frazelogiçeskiy Slovar Russkogo Yazıka. Znaçeniye. Upotrebleniye. Kulturologiçeskiy Kommentariy*, Moskva: AST-Press Kniga.

VARDAR, B., (2002), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual.

VOROBYEV, V.V., (1997), *Lingvokulturologiya: Teoriya i Metodi*, Moskva: RUDN.